

פרק א

א. דְּבַר ה' אֲשֶׁר הָיָה אֶל יוֹאֵל בֶּן פְּתוּאֵל:
 ב. שָׁמְעוּ זֹאת הַזְּקֵנִים, וְהֶאֱזִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
 הָאָרֶץ - הַקְּשִׁיבוּ זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם
 לְשִׁאלָתִי,
 ה. הֲהִיְתָה זֹאת בְּיָמֵיכֶם וְאִם בְּיָמֵי אֲבוֹתֵיכֶם -
 הָאֵם הִיָּה כַּדְּבַר הַזֶּה (שִׁישְׁאֵל לְהִלֵּן) בְּיָמֵיכֶם אוֹ
 בְּיָמֵי אֲבוֹתֵיכֶם ?
 ג. עֲלֶיךָ - עַל גְּזִירָה זוֹ,
 (גְּזִירַת 4 מִיַּנִּי הָאֲרֶבָּה שְׂבָאוּ עַל הָאָרֶץ)
 לְבַנְיָכֶם סִפְרוּ, וּבְנֵיכֶם לְבַנְיָהֶם, וּבְנֵיהֶם לְדוֹר
 אַחֵר - מִדּוֹר לְדוֹר סִפְרוּ עֲלֶיךָ,
 ד. יִתֵּר הַגֹּזֵם, אֲכַל הָאֲרֶבָּה - מֵה שִׁוְתִיר
 הַגֹּזֵם (מִיַּן אֲרֶבָּה) מֵהַתְּבוּאָה - יֹאכַל הָאֲרֶבָּה,
 וְיִתֵּר הָאֲרֶבָּה, אֲכַל הַיֵּלֶק - וּמֵה שִׁוְתִיר
 הָאֲרֶבָּה יֹאכַל הַיֵּלֶק, (מִיַּן אֲרֶבָּה),
 וְיִתֵּר הַיֵּלֶק, אֲכַל הַחֲסִיל - וּמֵה שִׁוְתִיר הַיֵּלֶק
 יֹאכַל הַחֲסִיל, (מִיַּן אֲרֶבָּה),
 ה. הַקִּיצוּ שְׂכֹרִים וּבְכוּ - הַתְּעוֹרְרוּ שְׂכֹרִים
 מִשְׁנַתְּכֶם - וּבְכוּ כִּי לֹא תִמְצְאוּ יַיִן,
 וְהִילְלוּ כָּל שְׁתֵּי יַיִן - תִּילְלוּ כָּל שׁוֹתֵי הַיַּיִן,
 עַל עֵסֶס - עַל הַיַּיִן,
 פִּי נִכְרַת מְפִיכֶם - שִׁיכַרְתֶּם מִפִּיכֶם, בְּגַלֵּל
 הָאֲרֶבָּה שִׁיאֲכַל אֶת כָּל הַגִּפְנִים.
 ו. פִּי גוֹי עָלָה עַל אֲרָצִי - הַתְּאֲסִפּוּת גְּדוּלָה שֶׁל
 אֲרֶבָּה, עֲלָתָה עַל הָאָרֶץ,
 עֲצוּם וְאִין מִסְפָּר - רַבִּים מְאֹד, עַד שֶׁאֵי
 אֶפְשֵׁר לְסַפֵּר אוֹתָם,
 שְׁנַיִם שְׁנֵי אֲרִיָּה - שִׁנְיַי הָאֲרֶבָּה יִשְׁחִיתוּ הַכֹּל,
 כְּשִׁנְיַי הָאֲרִיָּה,
 וּמִתְלַעוֹת לְבִיא, לוֹ - וְשִׁנְיַי טוֹחֲנוֹת
 הַמְּכַלּוֹת הַכֹּל, כְּמוֹ הַשְּׁנַיִם הַטוֹחֲנוֹת שֶׁל
 הָאֲרִיָּה.
 ז. שֶׁם גִּפְנֵי, לְשִׁמָּה - יִשִּׁים הָאֲרֶבָּה אֶת
 הַגִּפְנִים, לְהִיּוֹת שׁוֹמְמִים מִפִּירוֹת,
 וְתֵאֲנִתִי לְקַצְפָּה - וְאֵת הַתְּאֲנִים שִׁיכְלוּ, כְּמוֹ
 הַקַּצֵּף שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁכֵּלָה בַּמְהִירוֹת,
 חֲשָׁף חֲשָׁפָה וְהִשְׁלִיךְ - אֶף אֶת קְלִיפַת
 הַגִּפְנִים, יִקְלֵף הָאֲרֶבָּה - וְהִשְׁלִיךְ,
 הַלְּבִינּוּ שְׂרִיגֵיךָ - וְעִי"כ הַעֲנַפִּים יִשְׁאָרוּ לְבָנִים
 לְלֹא קְלִיפָה.
 ח. אֵלֵי - קוֹנְנוּ קִינָה,
 כְּבַתּוּלָה חֲגֵרַת שֶׁק, עַל בְּעַל נְעוּרֵיךָ - כְּבַתּוּלָה
 הַחוּגֵרַת שֶׁק, בְּאֲבִלָה עַל בְּעַל נְעוּרֵיךָ.
 ט. הַכְּרַת מִנְחָה וְנִסְדָּךְ מִבֵּית ה' - יִכְרַת מִבֵּית
 ה', מִנְחָה וְנִסְדָּךְ, (שֶׁהַכֹּל אֲכַל הָאֲרֶבָּה)
 אֲבָלוּ הַכְּהֵנִים מִשְׂרָתֵי ה' - לִכּוֹן, אֲבָלִים
 הַכְּהֵנִים מִשְׂרָתֵי ה'.

י. שְׂדֵד שְׂדָה - תְּבוּאֹת הַשְּׂדָה, תִּשְׁדַּד עִיִּי
 הָאֲרֶבָּה,
 אֲבָלָה אֲדָמָה - תִּשְׁחַת הָאֲדָמָה,
 כִּי שְׂדֵד דָּגָן, הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ, אֲמַלֵּל יִצְהָר - כִּי
 הָאֲרֶבָּה יִשְׁדוּד אֶת כָּל הַדָּגָן, יִתִּיבֵשׁ הַיַּיִן, (שֶׁלֹּא
 יִהְיֶה יַיִן), וְיִכְרַת הַשֶּׁמֶן.
 יא. הַבִּישׁוּ אֶפְרַיִם - רֵאוּי לָכֶם הָאֲכָרִים -
 לְהַתְּבַיֵּשׁ,
 הִילְלוּ כְרָמִים - רֵאוּי לָכֶם הָעוֹבְדִים בְּכֶרֶם -
 לִילָל,
 עַל חֲטָה וְעַל שְׁעָרָה - עַל הַחִיטָה וְהַשְּׁעוּרָה
 שֶׁתִּחְסַר וְתִאֲבֹד מֵהַשְּׂדָה,
 כִּי אֲבָד קִצִּיר שְׂדָה - שֶׁתִּאֲבֹד מֵהַשְּׂדָה עֲבוּדַת
 הַקִּצִּירָה. (שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵה לְקַצּוֹר)
 יב. הַגִּפְּן הוֹבִישָׁה - הַגִּפְּן יִבְשָׁה,
 וְהַתְּאֲנָה אֲמַלְלָה - וְהַתְּאֲנָה נִכְרַתָּה,
 רְמוֹן גַּם תִּמְרֹר וְתַפּוּחַ, כָּל עֵצֵי הַשְּׂדָה, יִבְשׁוּ -
 פִּירוֹת הַרִימּוֹן, הַתְּמָר, הַתְּפּוּחַ וְכָל עֵצֵי הַשְּׂדָה
 יִבְשׁוּ וְלֹא יִתְּנוּ פִירוֹתֵיהֶם,
 כִּי הַבִּישׁ שְׁשׁוֹן מִן בְּנֵי אָדָם - תִּיבֵשׁ וְתִפְסַק
 הַשְּׂמֵחָה מִבְּנֵי הָאָדָם בְּאֲרָץ.
 יג. חָגְרוּ וְסִפְדוּ הַכְּהֵנִים - חָגְרוּ עַל מִתְּנִיכֶם
 שָׁקִים, וְעָשׂוּ מִסְפַּד הַכְּהֵנִים,
 הִילְלוּ מְשָׁרְתֵי מִזְבֵּחַ - תִּילְלוּ הַכְּהֵנִים
 הַמְּשָׁרְתִים בְּמִזְבֵּחַ ה',
 בָּאוּ לִינוּ בְּשָׁקִים מְשָׁרְתֵי אֱלֹהֵי - תִּלוֹנוּ
 בְּשָׁקִים, מִשְׁרָתֵי ה' שֶׁבְּמִקְדָּשׁ,
 כִּי נִמְנַע מִבֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה וְנִסְדָּךְ - כִּי
 הָאֲרֶבָּה אֲכַל הַתְּבוּאָה כּוֹלָה, וְאִין מִנְחָה וְיַיִן
 לְנִסְדָּךְ בְּבֵית ה' .
 יד. קִדְּשׁוּ צוּם - הַזְּמִינוּ אֶת הָעָם לְצוּם,
 קִרְאוּ עֲצָרָה - קִרְאוּ לְכָל הָעָם לְהַתְּאֲסֹף,
 אֲסַפּוּ זְקֵנִים כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בֵּית ה' אֱלֹהֵיכֶם
 וְזַעְקוּ אֶל ה' - אֲסַפּוּ הַזְּקֵנִים אֶת כָּל הָעָם,
 לְזַעֲקוֹ אֶל ה' בְּמִקְדָּשׁ.
 טו. אָהָה לַיּוֹם, כִּי קָרוֹב יוֹם ה' - אוֹי עַל יוֹם
 הַפּוֹרְעֵנוֹת, שֶׁקָּרוֹב לְבֹא עֲלֵינוּ,
 וְכִשְׁד מִשְׁדֵּי יְבוּא - כְּמוֹ בִיזַת הַשּׁוֹדְדִים, יִבִּיא
 ה' בַּחוּזֵק אֶת הָאֲרֶבָּה לְכַלּוֹת אֶת הַכֹּל.
 טז. הֲלוֹא נִגְדַּ עֵינֵינוּ, אֲכַל נִכְרַת מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ
 - הֲלֹא מוֹל עֵינֵינוּ יְבוּא הָאֲרֶבָּה וְיֹאכַל אֶת
 הַתְּבוּאָה, וְלֹא נוֹכַל לְהַבִּיא מִנְחוֹת וְנִסְדָּךְ לְבֵית
 ה',
 שְׁמַחָה וְגִיל - וּמִפְּנֵי כֵךְ, תִּכְרַת מִבֵּית ה'
 שְׂמֹחָה וְגִיל.
 יז. עֲבִשׁוּ פְרָדוֹת, תַּחַת מְגַרְפְּתֵיהֶם - חֲבִיּוֹת
 הַיַּיִן, ("פְּרָדוֹת") הָעוֹמְדוֹת תַּחַת הַמְּגוּפּוֹת

היבול, ואף אחריו באה אש, וכלתה את הנותר.

כָּגוֹן עֵדֶן הָאָרֶץ לְפָנָיו - לפני בא הארבה היתה הארץ מלאה בכל טוב כגון עדן,

וְאַחֲרָיו מִדְּבַר שְׁמָמָה - ואחרי בואו נהפכה להיות כמדבר שממה,

וְגַם פְּלִיטָה לֹא הִיְתָה לוֹ - ולא השאיר דבר מכל היבול.

ד. כְּמֵרְאָה סוֹסִים מְרֹאָהוּ, וּכְפָרָשִׁים כְּנֹרְצוֹן - הארבה נראה במרוצתו, כמרוצת הסוסים עם פרשים,

ה. כְּקוֹל מְרֻבּוֹת עַל רְאשֵׁי הַהָרִים, יִרְקְדוּן - הקול שמשמיע הארבה במרוצתו, יהיה כקול המרכבות המרקדות וקופצות בראשי ההרים,

כְּקוֹל לֵהָב אֵשׁ, אֹכְלָה קֵשׁ - וכמו הקול הנשמע, כששורפת האש קש,

כְּעַם עֲצוּם עֲרוּף מְלַחְמָה - וכמו הקול שמשמיע, עם רב ועצום כשמוכן למלחמה.

ו. מִפְּנֵיו יַחֲלֹו עַמִּים - יפחדו העמים, **כָּל פְּנִים קִבְּצוּ פְּאֵרוֹר** - פני הבריות השחירו מפחד, כשחרות המתקבצת בקדירה.

ז. כְּגִבּוֹרִים יִרְצוּן, כְּאֲנָשֵׁי מְלַחְמָה יַעֲלוּ חוֹמָה - כמו גיבורים, ואנשי מלחמה העולים בחומת האוייב, ירוץ ויעלה הארבה על הארץ,

וְאִישׁ בְּדַרְכּוֹ יִלְכּוֹן - בדרך המיועדת לו, בלא עקימות ותעלה, (תעלה - הליכה ממקום למקום ללא מטרה)

וְלֹא יַעֲבֹטוּן אַרְחוֹתָם - ולא יעקמו את דרכם.

ח. וְאִישׁ אַחִיו לֹא יִדְחֲקוּן, גְּבֹר בְּמִסְלָתוֹ יִלְכּוֹן - כל אחד מהארבה ילך בדרכו שלו, ולא ידחפו אחד את חברו,

וּבְעֵד הַשְּׁלַח יִפְלוּ - למקום שנשלחו - יעופו ויפלו שמה,

לֹא יִבְצְעוּ - ואינם ככל אויב, שבעד בצע כסף ימנע מלהלחם.

ט. בְּעִיר יִשְׁקוּ - במרוצתם בעיר, ישמיעו קולם, (כמו: "...כַּמֶּשֶׁק גְּבִים שֶׁקֶק בּוֹ"; ישעיהו לג' ד')

בְּחוֹמָה יִרְצוּן - ירוצו על החומה,

בְּבֵתִים יַעֲלוּ בְּעֵד הַחֲלוֹנוֹת, יִבְאוּ כְּגֹבַב - ובבתים יעלו דרך החלונות - כגנבים.

י. לְפָנָיו יִגְזֶה אֶרֶץ, רָעֲשׂוּ שָׁמַיִם - לפני הארבה ירעדו שמים וארץ,

שָׁמֶשׁ וְיָרַח קָדְרוּ - יחשיכו השמש והירח,

וְכּוֹכְבִים, אֲסַפּוּ נִגְהָם - יאסף אור הכוכבים. (ר"ל, צער גדול יהיה בעולם)

(מגרפות, מגופה, הם מכסה החבית) יעלו עובש, מפני שכלל לא יפתחו לשים בהם יין.

נִשְׁמּוּ אֲצֵרוֹת - מקום אוצרות התבואה, יהיו שוממים,

נְהָרְסוּ מִמְּגֹרֹת, כִּי הִבִּישׁ דָּגָן - יהרסו מחסני התבואה מחוסר שימוש, כי הדגן יתייבש ויכלה.

יח. מֶה נֶאֱנַחָה בְּהֵמָה, נִבְכוּ עֲדָרֵי בָקָר, כִּי אֵין מֵרְעָה לָהֶם - מה מאוד נאנחה הבהמה, ועדרי הבקר בולבלים מחוסר מרעה,

גַּם עֲדָרֵי הַצֹּאן נֶאֱשָׁמוּ - נעשו שממה.

יט. אֵלֶיךָ ה' אֶקְרָא, כִּי אֵשׁ אֹכְלָה נְאוֹת מִדְּבַר - אליך ה' אקרא, על הארבה שיאכל הכל, כאש האוכלת נאות המדבר,

וְלִהְבֶּה, לַהֲטָה כָּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה - וכלהבת אש השורפת את עצי השדה.

כ. גַּם בְּהֵמוֹת שָׂדֶה, תַּעְרוֹג אֵלֶיךָ - גם בהמות השדה כבייכול, יצעקו אליך,

כִּי יִבְשׂוּ אֲפִיקֵי מַיִם - כי המים באפיקי הנחלים - יתייבשו, (שבזמן הארבה תהיה עצירת גשמים)

וְאֵשׁ אֹכְלָה נְאוֹת הַמִּדְבָּר - יתייבש הדשא בנאות המדבר, כאילו אש אכלה אותם.

פרק ב

א. תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן, וְהִרְיעוּ בְּהַר קְדֻשֵׁי - תקעו והריעו בשופר בציון, לעורר את העם לשוב בתשובה,

יִרְגְּזוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ - יחרדו כל יושבי הארץ,

כִּי בָּא יוֹם ה', כִּי יוֹם הַפּוֹרְעָנוֹת - שיביא ה', קרוב לבוא.

ב. יוֹם חֲשֵׁךְ וְאִפְלָה יוֹם עָנָן וְעֶרְפֶּל - המשיל את הצרה העתידה לבוא, לחושך, אפילה, ענן וערפל,

כְּשֶׁחַר פָּרַשׁ עַל הַהָרִים - כמו אור השחר המתפרש על כל ההרים, יעלה ויתפרס הארבה בארץ,

עַם רַב וְעֲצוּם, כְּמֵהוּ לֹא נִהְיָה מִן הָעוֹלָם, וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף, עַד שְׁנֵי דוֹר וְדוֹר - מעולם לא היה ולא יהיה בכל הדורות, ריבוי עצום כזה של ארבה. (ובמכת הארבה במצרים שנאמר בו: "וַיַּעַל הָאֲרֶבֶה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם...לְפָנָיו לֹא הָיָה כֵּן אֲרֶבֶה כְּמֵהוּ, וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה כֵּן", היה רק ממין אחד וכאן מ - 4 מינים)

ג. לְפָנָיו אֹכְלָה אֵשׁ, וְאַחֲרָיו תִּלְהֹט לִהְבֶּה - החורבן שישאיר אחריו הארבה יהיה כה רב, שיראה כאילו לפניו באה אש, ושרפה את כל

יא. וה' נתן קולו לפני חילו - וה', השמיע קולו ע"י הנביאים להזהיר את העם לפני בא חילו הגדול, (הארבה)
 פי רב מאד מחנהו, פי עצום עשה דברו - והזהירו שגדול מאוד, המחנה של עושי דבר ה',
 פי גדול יום ה' ונורא מאד - כי גדול ונורא מאוד יום הפורענות שיביא ה',
 ומי יכילנו - ומי יוכל, להחזיק ולסבול פורענות זו.
 יב. וגם עתה נאם ה' - וגם עתה, אחר שנגזרה עליכם הגזירה,
 שבו עדי בכל לבבכם - שובו אלי בכל לבבכם, ובצום ובבכי ובמספד - צומו, תבכו, עשו מספד על מעשיכם הרעים, והכניעו לבבכם אל ה'.
 יג. וקרעו לבבכם ואל בגדיכם - קרעו את לבבכם בכניעה לפני ה', ולא במעשים חיצוניים כקריעת הבגדים,
 ושובו אל ה' אלהיכם - בכל לבבכם, פי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד, ונחם על הרעה - ופעמים, מתחרט על הרעה שחשב לעשות.
 יד. מי יודע, ישוב ונחם - מי יודע, אולי ישוב ה' מכעסו ויתחרט על הרעה שחשב לעשות, והשאיר אחריו ברכה ביבול, אחריו הארבה ברכה ביבול,
 מנחה ונסף לה' אלהיכם - ותוכלו להביא מהיבול מנחה ונסף לה'.
 טו. תקעו שופר בציון - לעורר את העם לתשובה,
 קדשו צום - זמנו את העם לצום,
 קראו עצרה - קראו לעם, להתאסף לתפילה וזעקה לה'.
 טז. אספו עם, קדשו קהל, קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים, יצא חתן מחדרו וכלה מחפתה - אספו את כל הקהל, את הילדים, התנוקות, החתן והכלה לצום ותפילה,
 יז. בין האולם ולמזבח, יבפו הפהנים משרתי ה' ויאמרו - במקום עבודתם, יבכו הכהנים בתפילה ויאמרו:
 חוסה ה' על עמך - רחם ה' על עמך,
 ואל תתן נחלתך לחרפה - ואל תתן את א"י, שתהיה בחורבנה לחרפה,
 למשל בם גוים - שבחוזק הרעב יצאו ישראל מארצם, וימשלו בהם הגויים בארצותם,
 למה יאמרו בעמים איה אלהיהם - שיאמרו הגויים: איה ה' אלוקיהם, שהם חסרי כל.

יח. ויקנא ה' לארצו - אחר שיעשו תשובה, ינקום ה' נקמת ארצו שהיתה שממה, ויחמל על עמו - וירחם על עמו ישראל.
 יט. ויען ה' ויאמר לעמו - יענה ה' לצועקים אליו ויאמר:
 הנני שלח לכם את הדגן והתירוש והיצהר - הנה אני שולח לכם ברכה בדגן בתירוש וביצהר,
 ושבעתם אתו - ותשבעו ממנו,
 ולא אתן אתכם עוד, חרפה בגוים - ולא תגלו עוד מארצכם, להיות לחרפה בארצות הגויים.
 כ. ואת הצפוני ארחיק מעליכם - ואת הארבה שבא מצפון - ארחיק מארצכם, והדחתיו, אל ארץ ציה ושוממה - אדחה את הארבה אל ארץ רחוקה ושוממה,
 את פניו אל הים הקדמני - את תחילתו של נחיל הארבה, אדחה אל ים המלח שבמזרח הארץ,
 וספו אל הים האחרון - ואת סופו אדחה אל הים התיכון,
 ועלה באש, ותעל צחנתו - ואחר שימות הארבה, יעלה ריחו הרע באפי העוברים,
 פי הגדיל לעשות - שהגדיל לעשות רעה גדולה.
 כא. אל תיראי אדמה - אל תפחדו יושבי הארץ,
 גילי ושמחי, פי הגדיל ה' לעשות - גילו ושימחו, כי טובות גדולות יעשה ה' עמכם.
 כב. אל תיראו בהמות שדי - אל תפחדו בהמות השדה,
 פי דשא נאות מדבר - כי הדשא שיבש בנאות המדבר, ישוב ויצמח,
 פי עץ נשא פרו - ישוב העץ - ויתן פירות, תאנה וגפן נתנו חילם - התאנה והגפן ישובו לתת את כוחם. (פירות).
 כג. ובני ציון, גילו ושמחו בה' אלהיכם, פי נתן לכם את המורה, לצדקה - כי נתן לכם ה' גשם (מורה - גשם הראשון), ברוב צדקה ובריבוי גדול, (ולא כפי הראוי לכם ע"פ מעשיכם)
 וירד לכם גשם, מורה ומלקוש בראשון - שאף שבאותה שנה, גם הגשם הראשון וגם האחרון (מלקוש - גשם אחרון) ירד בחודש הראשון, בניסן, צמחה התבואה.
 כד. ומלאו הגרנות בר - יתמלאו הגרנות ברוב התבואה,
 והשיקו היקבים תירוש ויצהר - וישבו היקבים להשמיע קול, בזרימת משקה היין והשמן בתוכם.

יא. וה' נתן קולו לפני חילו - וה', השמיע קולו ע"י הנביאים להזהיר את העם לפני בא חילו הגדול, (הארבה)
 פי רב מאד מחנהו, פי עצום עשה דברו - והזהירו שגדול מאוד, המחנה של עושי דבר ה',
 פי גדול יום ה' ונורא מאד - כי גדול ונורא מאוד יום הפורענות שיביא ה',
 ומי יכילנו - ומי יוכל, להחזיק ולסבול פורענות זו.
 יב. וגם עתה נאם ה' - וגם עתה, אחר שנגזרה עליכם הגזירה,
 שבו עדי בכל לבבכם - שובו אלי בכל לבבכם, ובצום ובבכי ובמספד - צומו, תבכו, עשו מספד על מעשיכם הרעים, והכניעו לבבכם אל ה'.
 יג. וקרעו לבבכם ואל בגדיכם - קרעו את לבבכם בכניעה לפני ה', ולא במעשים חיצוניים כקריעת הבגדים,
 ושובו אל ה' אלהיכם - בכל לבבכם, פי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד, ונחם על הרעה - ופעמים, מתחרט על הרעה שחשב לעשות.
 יד. מי יודע, ישוב ונחם - מי יודע, אולי ישוב ה' מכעסו ויתחרט על הרעה שחשב לעשות, והשאיר אחריו ברכה ביבול, אחריו הארבה ברכה ביבול,
 מנחה ונסף לה' אלהיכם - ותוכלו להביא מהיבול מנחה ונסף לה'.
 טו. תקעו שופר בציון - לעורר את העם לתשובה,
 קדשו צום - זמנו את העם לצום,
 קראו עצרה - קראו לעם, להתאסף לתפילה וזעקה לה'.
 טז. אספו עם, קדשו קהל, קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים, יצא חתן מחדרו וכלה מחפתה - אספו את כל הקהל, את הילדים, התנוקות, החתן והכלה לצום ותפילה,
 יז. בין האולם ולמזבח, יבפו הפהנים משרתי ה' ויאמרו - במקום עבודתם, יבכו הכהנים בתפילה ויאמרו:
 חוסה ה' על עמך - רחם ה' על עמך,
 ואל תתן נחלתך לחרפה - ואל תתן את א"י, שתהיה בחורבנה לחרפה,
 למשל בם גוים - שבחוזק הרעב יצאו ישראל מארצם, וימשלו בהם הגויים בארצותם,
 למה יאמרו בעמים איה אלהיהם - שיאמרו הגויים: איה ה' אלוקיהם, שהם חסרי כל.

כִּי בָהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם תִּהְיֶה פְּלִיטָה, כַּאֲשֶׁר
אָמַר ה' - כִּי רַק בְּהָר צִיּוֹן תִּשְׁאֵר הַפְּלִיטָה,
וּבְשָׂרִידִים אֲשֶׁר ה' קָרָא - לְשָׂרִידִים, שֶׁהִ'
יִקְרָא וַיִּזְמַן לְעַבּוּדָתוֹ.

פרק ד

א. כִּי הִנֵּה בַיָּמִים הַהֵמָּה, וּבָעֵת הַהִיא, אֲשֶׁר
אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם - כְּשִׁישׁוּבוֹ
מֵהַגְלוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא,

ב. וְקִבַּצְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהוֹרְדֹתִים אֶל עִמְק
יְהוֹשֻׁפֵט - אֶקְבֹּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִים שִׁיבוּאוֹ עִם
גּוֹג, לְעִמְק יְהוֹשֻׁפֵט,

וְנִשְׁפָּטְתִי עִמָּם שָׁם, עַל עַמִּי וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר פָּזְרוּ בְּגוֹיִם - אֲשַׁפּוּט וְאֶעֱנִישׁ אוֹתָם עַל
שִׁפְזָרוֹ אֶת עַמִּי בַגְלוּיוֹת, וְהִרְעוּ לְבַנְיָי,
וְאֶת אֶרְצֵי חֶלְקוֹ - בִּינְיָהֶם לְנַחֲלָה.

ג. וְאֵל עַמִּי יִדּוּ גּוֹרֵל - וְעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיוּ
מִשְׁלִיכִים גּוֹרֵל, לְחַלֵּק אֶת בְּנֵי בִינְיָהֶם,

וַיִּתְּנוּ הַיֵּלֶד, בְּזֹנֶה - אֶת יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל, הִיוּ
נוֹתְנִים כְּאֵתֵן לְזֹנֶה,

וְהַיֵּלֶדָה, מְכָרוּ בֵּין וַיִּשְׁתּוּ - וְאֶת הַיֵּלֶדוֹת, הִיוּ
נוֹתְנִים עֲבוּר הַיֵּין שִׁקְנוּ לְשִׁתּוֹת.

ד. וְגַם מֶה אֶתֶם לִי צָר וְצִידוֹן, וְכָל גְּלִילוֹת
פְּלִשְׁתִּים - מֶה לָכֶם, וּמִדּוּעַ בָּאתֶם אֲנִשֵׁי צוּר,
צִידוֹן וְכָל מַחוּזוֹת הַפְּלִישְׁתִּים, לְהִרְעֵ לְעַמִּי
יִשְׂרָאֵל?

ה. גִּמּוֹל אֶתֶם מִשְׁלָמִים עָלַי - הֲאִם מִשְׁלָמִים
אֶתֶם לִי גִמּוֹל, עַל אִיזוֹ רַעַה שֶׁעֲשִׂיתִי עִמְכֶם! (הֲלֹא מֵעוֹלָם לֹא הִרְעוֹתִי לָכֶם)

וְאִם גְּמָלִים אֶתֶם עָלַי - וְאִם תִּגְמְלוּ לְעַמִּי
רַעַה,

קַל מְהֵרָה אָשִׁיב גְּמָלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם -
בְּמַהִירוֹת אֲשִׁיב לָכֶם גִּמּוֹל עַל הַרַעַה -
בְּרֹאשְׁכֶם.

ה. אֲשֶׁר פָּסַפִּי וַיִּזְהַבֵּי לְקַחְתֶּם - הֲלֹא אֶת
הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שֶׁנִּתְּתִי לְבַנְיָי - גִּזַּלְתֶּם מֵהֶם,

וּמִחֲמַדֵּי הַטְּבִיִּים, הַבָּאתֶם לְהִיכְלִיכֶם - וְאֶת
הַדְּבָרִים הַנְּחַמְדִּים שֶׁנִּתְּתִי לְיִשְׂרָאֵל, הַבָּאתֶם
לְאַרְמְנוֹתֵיכֶם.

ו. וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יְרוּשָׁלַם, מְכָרְתֶם לְבְנֵי
הַיֹּנִיִּים, לְמַעַן הִרְחִיקֶם מֵעַל גְּבוּלָם - וְאֶת בְּנֵי
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם, הֵייתֶם מוֹכְרִים לְבְנֵי אֶרֶץ
יָוֵן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ עוֹד לְאַרְצָם.

ז. הִנְנִי מַעִירָם מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר מְכָרְתֶם אֶתֶם
שָׁמָּה - הִנֵּה אֲנִי מַעֲוֵר אֶת בְּנֵי שְׁגֹלוֹ, לְשׁוּבָה
לְאַרְצָם,

כה. וְשַׁלַּמְתִּי לָכֶם אֶת הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל
הָאֲרָבָה הַיֵּלֶק וְהַחֲסִיל וְהַגֶּזֶם, חִילֵי הַגְּדוֹל
אֲשֶׁר שַׁלַּחְתִּי בָכֶם - מֶה שֶׁנִּחְסַר מֵהַתְּבוּאָה,
מִפְּנֵי צָבָא הָאֲרָבָה הַגְּדוֹל שֶׁשַׁלַּחְתִּי בָכֶם,
אֲשֵׁלִים בְּרוּב בְּרַכָּה שֶׁאֲבִיא עֲלֵיכֶם.

כו. וְאָכַלְתֶּם אָכּוֹל וְשָׁבוּעַ, וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם
ה' אֱלֹהֵיכֶם - תֹּאכְלוּ וְתִשְׁבְּעוּ, וְתִהְלְלוּ אֶת
ה',

אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְּלִיא - שֶׁעָשָׂה עִמְכֶם
בְּרַכָּה מוֹפְלָאָה,

וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם - וְלֹא יִבּוּאוּ עוֹד עַמִּי
לְיַדֵּי בּוֹשָׁה, לְגָלוֹת מֵאַרְצָם מִפְּנֵי רַעַב.

כז. וַיִּדְעַתֶּם כִּי בְּקִרְבִּי יִשְׂרָאֵל אָנִי - כְּשֶׁתְּבוּא
הַבְּרַכָּה הַרְבֵּה בְּאַרְצְכֶם, תִּדְעוּ שֶׁהִ' שׁוֹכֵן
בְּקִרְבְּכֶם וּמִשְׁגִּיחַ עֲלֵיכֶם,

וְאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאִין עוֹד - מִלְּבַדִּי,
וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

פרק ג

א. וְהִיָּה אַחֲרַי כֵּן - בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים,
אֲשַׁפּוּדְךָ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר - יִשְׁפּוֹךְ ה' רוּחַ
קִדְשׁוֹ עַל כָּל בָּשָׂר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל,

וְנִבְּאוּ בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם - תִּשְׁרַח רוּחַ נְבוּאָה,
עַל בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם,

זְקַנֵיכֶם חֲלֻמוֹת יַחֲלֹמוּן - זְקַנֵי יִשְׂרָאֵל יִרְאוּ
מִרְאוֹת נְבוּאָה בְּחֻלּוּמוֹתֵיהֶם,

בְּחוֹרֵיכֶם חֲזִינוֹת יִרְאוּ - וְאֶף הַבְּחוּרִים יִרְאוּ
מִרְאוֹת נְבוּאָה.

ב. וְגַם עַל הָעֲבָדִים וְעַל הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים
הַהֵמָּה אֲשַׁפּוּדְךָ אֶת רוּחִי - וְאֶפִּילוּ עֲבָדִים
וּשְׁפָחוֹת יִזְכּוּ לְנְבוּאָה.

ג. וְנִתְּתִי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבְאֶרֶץ - אֶתֵן
מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבְאֶרֶץ, (בְּמַלְחַמַת גּוֹג וּמִגּוֹג)

דָם וְאֵשׁ - יִשְׁפֹךְ דָם מִחֲנֵה גּוֹג, וְאֵשׁ תִּרְדּוּ מִן
הַשָּׁמַיִם וְתִשְׂרַפְּם,

וְתִימְרוֹת עֵשָׂן - עֵשָׂן הַשְּׂרִיפָה, יַעֲלֶה בְּזַקִּיפוֹת
קוֹמָה לְמַעֲלָה - כַּעֵץ תִּמְרָה.

ד. הַשֶּׁמֶשׁ יִהְפֹּךְ לְחֹשֶׁךְ - מִגּוֹדֵל הַרַעַה
שֶׁתְּבוּא עַל מַחֲנֵה גּוֹג, תִּרְאֶה לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ
חֹשׁוּכָה,

וְהִירַח לְדָם - וְאוֹר הַיָּרֵחַ, יֵאָדִים בְּעֵינֵיהֶם -
כְּדָם,

לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה' הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא - כָּל זֶה יִהְיֶה
לְפָנַי בֹּא הַיּוֹם הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא, יוֹם הַגְּאוּלָּה
הַעֲתִידָה, כְּשִׁינְקוּם ה' בְּגוֹיִים.

ה. וְהִיָּה כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם ה', יִמְלֹט -
בְּעֵת הַמַּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה, כְּשִׁיבוּא גּוֹג עַל אֲדַמַּת
יִשְׂרָאֵל, כָּל הַקּוֹרָא בְּשֵׁם ה' יִתֵּי בְּאֲמַת - יִנְצַל,

והשבתִי גַמְלֶכֶם בְּרֹאשְׁכֶם - ולכם, אשיב את גמולכם בראשכם.

ח. וּמְכַרְתִּי אֶת בְּנֵיכֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם, בְּיַד בְּנֵי יְהוּדָה - אמסור את בניכם ובנותיכם, ביד בני יהודה,

וּמְכַרִים לְשָׂבָאִים, אֶל גּוֹי רָחוֹק כִּי ה' דָּבַר - ובני יהודה, ימכרו אותם לבני ארץ שבא הרחוקה

ט. קָרְאוּ זֹאת בְּגוֹיִם - הכריזו בין הגויים, (מה שיאמר להלן)

קְדָשׁוּ מִלְחָמָה - זמנו עצמכם למלחמה,

הָעִירוּ הַגִּבּוֹרִים, יִגְשׁוּ יַעֲלוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה - העירו את לב הגיבורים, לבוא על ירושלים למלחמה.

י. כָּתוּב אֲתִיכֶם לְחַרְבוֹת - תכתשו את אתי החפירה, ועשו מהם חרבות,

וּמִזְמֹרֹתֵיכֶם לְרִמְחִים - ואת המזמורות (הכלי שחותחים בו זמורות הגפן) תכתשו, ועשו מהם רמחים, (רומח - כלי מלחמה)

ולעתיד לבוא ניבא ישעיהו להפך: "וכתתו חרבותם לאתים, וחינתיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב, ולא ילמדו עוד מלחמה", ישעיהו ב', ד'. וכמו"כ במיכה ד', ג'.

הַחֲלֹשׁ יֹאמֶר גִּבּוֹר אָנִי - גם החלש יאמר, גיבור אני ואצא להלחם.

יא. עוֹשֵׂי - התקבצו,

וּבָאוּ כָּל הַגּוֹיִם מִסְּבִיב וְנִקְבְּצוּ - ובואו כל הגויים שמסביב א"י, להקבץ למלחמה,

שָׁמָּה - בעמק יהושפט,

הַנְּחֹת ה', גִּבּוֹרֵיךָ - הורד ה' ושבור, את כל המתחזקים בגבורה נגדך.

יב. יַעֲזְרוּ, וַיַּעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל עִמְקֵי יְהוֹשָׁפֶט - יתעוררו הגויים לבוא אל עמק יהושפט למלחמה,

כִּי שָׁם אֲשֶׁב לְשַׁפֵּט אֶת כָּל הַגּוֹיִם מִסְּבִיב - כי שם עתיד אני לשפוט את כל הגויים שבאו מסביב א"י.

יג. שְׁלַחוּ מַגָּל כִּי בָשָׁל קִצִיר - שלחו את המגל, לקצור התבואה הבשלה. הגויים נמשלו לתבואה בשלה, ומוכנה לקצירה, והמגל, הוא החרב שתהרוג בהם,

בָּאוּ רִדּוּ כִּי מִלְאָה גַת - בואו דורכי הענבים ורדו לגת, שהיא מלאה בענבים. עמק יהושפט נמשל לגת, המלאה בגויים שנמשלו לענבים,

הַשִּׁיקוּ הַיְקָבִים, כִּי רִבָּה רָעַתְם - כמו היין, המשמיע קול בזרימתו בגת, אחר דריכת הענבים, כך הגיע זמן הריגת הגויים בעמק יהושפט, בעבור רעתם.

יד. הַמוֹנִים הַמוֹנִים - המונים יפלו וימותו,

בְּעִמְקֵי הַחֲרוּץ - בעמק יהושפט, ששם יחרוץ ויחתוך ה' את דין הגויים,

כִּי קָרוֹב יוֹם ה' בְּעִמְקֵי הַחֲרוּץ - כי קרוב יום המשפט, שישפוט ה' בעמק יהושפט.

טו. שָׁמַשׁ וַיִּרַח קִדְרוֹ - יחשיכו השמש והירח, וְכֹכְבִים, אֲסִפּוּ נִגְהָם - יאסף אור הכוכבים. (ר"ל, צער גדול יהיה בעולם)

טז. וְה' מִצִּיּוֹן יִשְׁאַג, וּמִירוּשָׁלַם יִתֵּן קוֹלוֹ, וְרָעְשׁוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ - ירעדו מעוצמת השאגה שמים וארץ,

וְה' מַחֲסֶה לְעַמּוֹ - ויכסה ה' על עמו, להגן עליהם,

וּמַעוֹז, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל - והוא חוזקם של ישראל.

יז. וַיִּדְעֶתֶם - כשאשיב שכינתי לציון,

כִּי אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, שָׁכַן בְּצִיּוֹן הַר קְדֹשִׁי, וְהִיטָה יְרוּשָׁלַם קְדֹשׁ,

וְזָרִים לֹא יַעֲבִרוּ בָּהּ עוֹד - להרע לישראל.

יח. וְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא, יִטְפוּ הַהָרִים עָסִיס - מרוב הטובה שתבוא על ישראל, כאילו יטף על ההרים יין, מהגפנים הנטועים שם,

וְהַגִּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב - ועל הגבעות יטף חלב, מהבהמות הרועות שם,

וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכּוּ מִיַּם - וכל אפיקי הנחלים שביהודה יתמלאו במים,

וּמַעַיִן מַבִּית ה' יֵצֵא - הוא המעיין הנזכר בנבואת יחזקאל בפרק מז',

וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשְּׁטִיִּים - וימלא מים, את נחל השיטיים.

יט. מִצְרַיִם לְשַׁמְמָה תִּהְיֶה, וְאַדּוּם לְמִדְבָּר שַׁמְמָה תִּהְיֶה - מצרים ואדום יהיו לשממה,

מִחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה - עונש על הגזל שגזלו מישראל,

אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָם נָקִיָּא בְּאֶרֶץ - ומהדם הנקי ששפכו בישראל.

כ. וַיְהוּדָה לְעוֹלָם תִּשָּׁב, וִירוּשָׁלַם לְדוֹר וָדוֹר - ולא יחרבו לעולם.

כא. וְנִקִּיתִי דָמָם לֹא נִקִּיתִי - לנקות את הגויים מהעוון, ששפכו את דמם של ישראל - לא אנקה!

וְה' שָׁכַן בְּצִיּוֹן - וענשם זה יבוא, כשה' ישיב שכינתו לציון.